

DOI 10.31558/2307-2318.2018.4.6

УДК 336.71

Иноземцева Є.В., студентка 2 курсу магістратури, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Волкова В.В., кандидат економічних наук, доцент, Донецький національний університет імені Василя Стуса

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ

В статті розглянуті методи формування ресурсного потенціалу банку та доведено, що велика частина фінансових ресурсів комерційного банку утворюється за допомогою депозитних ресурсів – коштів, розміщених у банку для збереження й використання з наступною виплатою відсотків вкладникам. Досліджено умови і тенденції розвитку ринку вкладів населення, їхній вплив на ресурсний потенціал банків. Визначено проблеми, що стримують його розвиток, та окреслено напрями вдосконалення альтернативних каналів залучення заощаджень коштів фізичних осіб в Україні. Проведено аналіз пасивів українських комерційних банків та за результатами дослідження дана оцінка стану залучених коштів банків за останні десять років; здійснено аналіз складу пасивів українських комерційних банків. Розглянуто внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на процес формування ресурсного потенціалу банків. Визначено принципи побудови концепції удосконалення формування ресурсного потенціалу банку. Обґрунтовано основні складові сучасної концепції удосконалення формування ресурсного потенціалу банків в Україні. На основі проведеного аналізу та визначення основних елементів, побудовано концепцію вдосконалення формування ресурсного потенціалу банку.

Ключові слова: заощадження населення, депозити, ресурсний потенціал банку, формування ресурсного потенціалу, концепція.

Иноземцева Е.В., Волкова В.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА БАНКА

В статье рассмотрены методы формирования ресурсного потенциала банка и доказано, что большая часть финансовых ресурсов коммерческого банка образуется с помощью депозитных ресурсов – средств, размещенных в банке для хранения и использования с последующей выплатой процентов вкладчикам. Исследованы условия и тенденции развития рынка вкладов населения, их влияние на ресурсный потенциал банков. Определены проблемы, сдерживающие его развитие, и намечены направления совершенствования альтернативных каналов привлечения сбережений средств физических лиц в Украине. Проведен анализ пассивов украинских коммерческих банков и по результатам исследования дана оценка состояния привлеченных средств банков за последние десять лет; осуществлен анализ состава пассивов украинских коммерческих банков. Рассмотрены внутренние и внешние факторы, влияющие на процесс формирования ресурсного потенциала банков. Определены принципы построения концепции усовершенствования формирования ресурсного потенциала банка. Обоснованы основные составляющие современной концепции усовершенствования формирования ресурсного потенциала банков в Украине. На основе проведенного анализа и определения основных элементов, построена концепция совершенствования формирования ресурсного потенциала банка.

Ключевые слова: сбережения населения, депозиты, ресурсный потенциал банка, формирование ресурсного потенциала, концепция.

Inozemtseva E., Volkova V.

CONCEPTUAL BASES FOR IMPROVING THE FORMATION OF BANK RESOURCE POTENTIAL

The article deals with the methods of forming the resource potential of the bank. It is determined that the largest part of the bank's resources consists of its attracted and borrowed funds. It is proved that a large part of the financial resources of a commercial bank is formed with the help of deposit resources - funds placed at a bank for saving and use with the subsequent payment of interest to depositors. The monetary policy of the National Bank of Ukraine and the principle of existence of the Fund for the Guaranteeing of Individual Deposits has been investigated. The conditions and trends of the market for deposits development of the population, their influence on the resource potential of banks, the problems that hinder its development, and the ways of improving the alternative channels of attraction of funds of individuals in Ukraine. The analysis of liabilities of Ukrainian commercial banks was carried out, and according to the results of the survey, an assessment of the state of borrowed funds of banks over the past ten years; the analysis of the composition of liabilities of Ukrainian commercial banks was carried out. The internal and external factors influencing the process of formation of resource potential of banks are considered. The principles of construction of the concept of forming the resource potential of the bank are determined. The basic components of the modern concept of formation of resource potential of banks in Ukraine are substantiated. On the basis of the analysis and definition of the main elements, the concept of improving the formation of the bank's resource potential was constructed.

Key words: savings of population, deposits, resource potential of the bank, formation of resource potential, concept.

Постановка проблеми. На сьогодні формування ресурсної бази комерційних банків України є одним із найважливіших завдань для забезпечення економічного зростання. Банківська система повинна володіти сукупністю ресурсів, достатніх як для кредитування поточних потреб суб'єктів господарювання, так і для фінансування інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів і підтримки власної ліквідності. Обсяг ресурсів визначає їхній попит на фінансовому ринку та безпосередньо впливає на розмір процентних ставок як за активними, так і за пасивними операціями.

Аналіз останніх джерел досліджень та публікацій. Значний вклад у вирішення даної наукової проблеми внесли вітчизняні та зарубіжні вчені, такі, як: Н.З. Бицька [1], Ю.В. Махнарилов [2], О.М. Кравченко [3], С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, Ю.О. Бойко [4].

Проте, незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вченими, дотепер формування ресурсного потенціалу банку залишається недостатньо розробленим як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Мета статті полягає у поглибленні теоретичних досліджень і розробці концепції вдосконалення формування ресурсного потенціалу банків України на основі методу заощадження населення.

Виклад основного матеріалу та результатів. На сучасному етапі розвитку вітчизняної банківської системи, яка на даний час відчуває гостру потребу в нарощуванні свого ресурсного потенціалу, стратегічно важливим джерелом його формування виступають заощадження населення. Згідно з існуючими у банківській практиці традиціями ресурси банківських установ поділяються на власні, залучені та позичені

кошти. Власні кошти – це кошти, що безпосередньо належать банку. Вони в основному складаються зі статутного фонду та нерозподіленого прибутку банку, виконують захисну функцію та мають досить невелику питому вагу в загальному банківському капіталі. Найбільшу частину ресурсів банку складають його залучені та запозичені кошти.

Операції за допомогою яких комерційні банки формують свої ресурси, називаються пасивними. Для ефективного функціонування банку, забезпечення його ліквідності та конкурентоспроможності, одержання прибутків недостатньо власного капіталу, саме тому для залучення додаткових ресурсів він здійснює пасивні операції.

Пасивні операції комерційних банків можуть здійснюватись у двох формах: залучення коштів на депозитні рахунки (поточні, строкові, ощадні та інші) та недепозитного залучення коштів (одержання кредитів на міжбанківському ринку, рефінансування НБУ, випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань).

Основним видом пасивних операцій банку є залучення коштів на банківські рахунки всіх видів: поточні, ощадні, строкові, валютні та інші. Всі кошти, що залучені на ці рахунки, прийнято називати депозитними.

На нашу думку, в сучасних умовах доцільно застосовувати такі методи формування ресурсного потенціалу банку:

- залучення коштів акціонерів;
- створення банківських консорціумів та холдингів, що дозволяє декільком банкам сумісно кредитувати підприємства;
- злиття дрібних банків з великими;
- залучення іноземних інвестицій;
- залучення депозитних ресурсів.

Велика частина фінансових ресурсів комерційного банку утворюється за рахунок депозитних ресурсів – коштів, розміщених у банку для збереження й використання з наступною виплатою відсотків вкладникам. На нашу думку, цей метод є найефективнішим. Особлива роль у функціонуванні механізму залучення заощаджень населення до банківської системи належить регуляторіві – Національному банку України, який коригує поведінку його суб'єктів, застосовуючи для цього інструментарій нормативно-правового регулювання, грошово-кредитної політики і гарантування банківських вкладів.

Грошово-кредитна політика Національного банку України, зокрема механізми рефінансування і підтримки ліквідності банків, управління процентними ставками і нормами резервування залучених коштів, визначає загальні орієнтири, у межах яких функціонує механізм залучення заощаджень населення до банківської системи, у тому числі:

- зумовлює об'єктивну потребу банків у ресурсах, а також необхідність і доцільність її покриття саме за рахунок коштів населення;
- встановлює цільові орієнтири відносно розумної ціни залучення коштів населення на банківські рахунки;
- сформована НБУ кон'юнктура грошово-кредитного ринку визначає пріоритети банків у залученні коштів населення – у розрізі типів вкладів (до запитання, коротко-, середньо- чи довгострокових) і валют.

Слід зазначити, що кризові явища другої половини 2008 р. спровокували суттєвий вплив залучених коштів банків. Так у 2009 році зобов'язання банків склали 765,1 млрд. грн., а це на 5,2% менш, ніж у 2008 році, але як свідчать дані Талиці 1 з 2010 року спостерігається позитивна динаміка залучених ресурсів [5], [6].

Так у 2011 році залучені кошти банків склали 898,8 млрд грн., на 94,4 млрд. грн., або на 11,7% більше за попередній рік. У 2013 році зобов'язання банків склали 1085,5 млрд. грн., що на 13,3% краще за 2012 рік. Станом на 01.01.2014 рік залучені ресурси склали 1168,8 млрд.грн.. За період 2015-2017 рр. спостерігається динаміка спаду показника, але станом на 1.01.2018 р. зобов'язання банків склали 1172,7 млрд. грн., що на 40,2 млрд. грн. більше, ніж за попередній рік.

Таблиця 1

Сумарні пасиви українських комерційних банків з 2008 по 2018 рр. (млн. грн.) [6]

	Пасиви (усього)	Статутний капітал	Зобов'язання банків
на 1.01.2008	599396	42873	529818
на 1.01.2009	926086	82454	806823
на 1.01.2010	880302	119189	765127
на 1.01.2011	942088	145857	804363
на 1.01.2012	1054280	171865	898793
на 1.01.2013	1127192	175204	957872
на 1.01.2014	1278095	185239	1085496
на 1.01.2015	1316852	180150	1168829
на 1.01.2016	1254385	222170	1150672
на 1.01.2017	1256299	414668	1132515
на 1.01.2018	1336358	495377	1172761

Аналіз показників діяльності банків доводить, що основним джерелом залучених коштів є кошти фізичних осіб (Рисунок 1) [7]. Станом на 01.01.2010 року кошти фізичних осіб склали 210 млрд. грн., що на 3,2 млрд. грн., або на 1,5% менше порівнюючи з попереднім роком. У 2011 році кошти домогосподарств склали 306,2 млрд. грн., а це на 35,5 млрд. грн., або 13,1% більше за 2010 рік. На 01.01.2014 року кошти фізичних осіб склали 433,7 млрд. грн., що на 69,7% більше станом на 01.01.2013 року. На 01.01.2014 року залучені кошти домогосподарств склали 234,9 млрд. грн., що на 26,4 млрд. грн. менше, ніж на 01.01.2015 р. За період 2015-2018 рр. спостерігається значне зростання коштів фізичних та юридичних осіб [8]

Отже, за 2008-2018 рр. обсяг коштів, залучених банками від юридичних і фізичних осіб зростає, та станом на 1.09.2018 р. складає 392 144 млн. грн. та 503 410 млн. грн. відповідно.

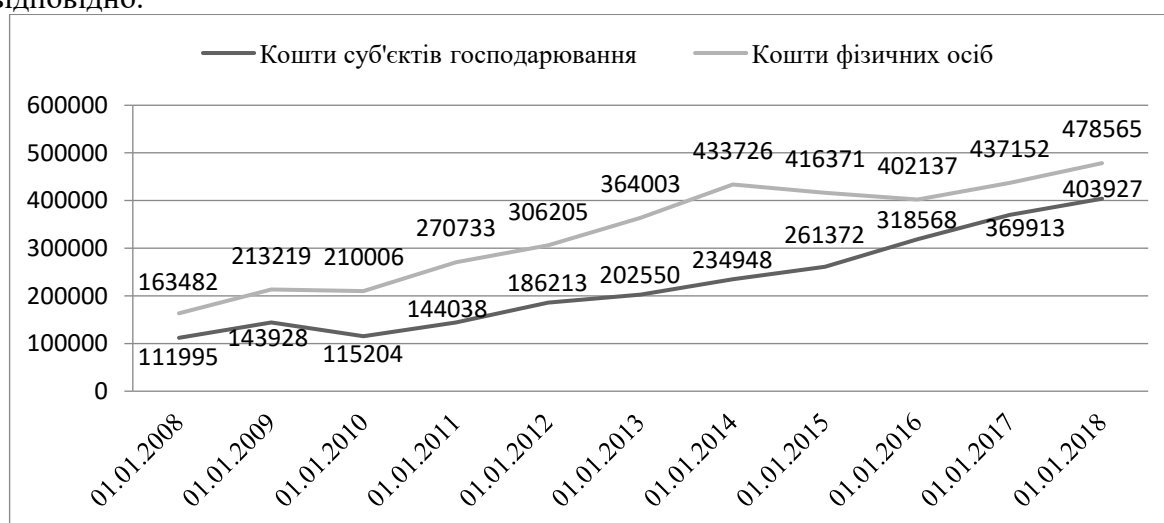

Рисунок 1 - Кошти суб'єктів господарювання та фізичних осіб, як складові пасивів українських комерційних банків з 2008 по 2018 рр. (млн. грн.) [7], [8]

Світовий досвід переконує, що найстійкішим ресурсом для банку є депозити фізичних осіб. Збільшення коштів на рахунках фізичних осіб свідчить про тенденцію зростання довіри населення до банків, розширення спектру банківських послуг для населення, запровадження нових банківських продуктів з обслуговування населення. Водночас ринок депозитних послуг фізичних осіб є найбільш вразливим сегментом ринку, на який досить сильно впливає зменшення доходів населення, підвищення рівня безробіття та рівня споживчих цін, а також зростання недовіри до банківської системи.

Задля збільшення довіри населення до банківських установ з боку фізичних осіб та залучення додаткових клієнтів та їх коштів з боку банків, згідно Указу Президента України № 996/98 від 10 вересня 1998 року було створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [9].

Учасниками Фонду є банки. Участь банків у Фонді є обов'язковою. Банк набуває статусу учасника Фонду в день отримання ним банківської ліцензії. Банк зобов'язаний сплачувати до Фонду збори, дотримуватися інших вимог Закону та нормативно-правових актів Фонду. Фонд виключає банк з числа учасників Фонду в разі прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

Дія Закону не поширюється на публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України», який не є учасником Фонду та продовжує провадити свою діяльність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Фонд гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом. Фонд відшкодовує кошти в розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку, але не більше суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами, встановленого на дату прийняття такого рішення, незалежно від кількості вкладів в одному банку.

Фонд гарантує кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти.

Вклади гарантуються окремо у кожному із банків. У разі розміщення декількох вкладів в одному банку, гарантується сума всіх вкладів, але не більше визначеного законодавством розміру.

Фонд гарантує відшкодування коштів за вкладом, який вкладник має в банку, що в подальшому реорганізувався шляхом перетворення, на тих самих умовах, що і до реорганізації.

Практичне гарантування захищеності вкладів забезпечує зростання довіри населення до банківської системи в цілому і до банківських депозитів як не тільки дохідного, а передусім надійного інструменту розміщення заощаджень населення. Це дуже важливий інструмент впливу на прийняття рішень домогосподарствами щодо розміщення своїх заощаджень, оскільки значно важливішим у багатьох випадках стає не прибуток, а гарантоване отримання тих коштів, які вкладники надають банкові. У контексті залучення заощаджень населення на депозитні рахунки банку дуже важливе впровадження сукупності заходів щодо гарантування повернення наданих банку коштів від його клієнтів.

Чинна система гарантування вкладів в Україні поступово набуває ознак надійності, але особливості відшкодування за вкладами населенню, проблеми недостатності фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в цілому, недовіра пересічного споживача виявляється нездоланною перешкодою на шляху до збільшення

заощаджень у банківському секторі. Тому необхідними умовами вирішення проблеми недостатності фінансових ресурсів Фонду є збільшення надходження коштів до нього та економічно обґрунтоване регулювання гарантованої суми вкладу.

Заощадження населення є важливим джерелом ресурсів банку, їх структура рухлива та знаходиться в залежності від кон'юнктури грошового ринку. Саме від цієї категорії великою мірою залежить діяльність не лише одного банку, а й усієї банківської системи.

Поступова стабілізація економічної ситуації в країні вимагає від банків застосування комплексних підходів у виборі методів залучення ресурсів. Це надасть банку належне інформаційноаналітичне забезпечення та створить можливості враховувати наявність елементів, які так чи інакше впливають на визначення цілей, розподіл ресурсів і формування місця банку на ринку депозитних послуг.

Успішність стратегічного розвитку банку значною мірою визначається ефективністю роботи з клієнтами, формуванням сталої клієнтської бази банку. Для залучення вже існуючих клієнтів до тих видів послуг, якими вони не користуються в цьому банку, потрібно спиратися на такі методи, як підвищення якості обслуговування, здійснення постійного консультування клієнтів щодо послуг, які пропонуються банком, підбір і створення нових видів продуктів для клієнтів банку, привертання уваги клієнтів до новинок за рахунок використання цінкових, пільгових та інших стимулюючих заходів, розвиток бізнесу клієнтів тощо. Якість наданих послуг і зміцнює впевненість клієнта в банку.

Вдосконалення управління процесу формування ресурсної бази банківських установ передбачає значне підвищення рівня капіталізації та концентрації банківського капіталу, формування оптимальної структури балансу банку на основі виваженої структури активів та пасивів, додаткового залучення коштів акціонерів, вкладників й інших джерел коштів на фінансовому ринку, використання прибутку та вдосконалення відповідних методів управління.

Механізм управління ресурсним потенціалом банку – сукупність прийомів і методів цілеспрямованого розв'язання проблем, пов'язаних з формуванням та використанням капіталу банку для забезпечення максимальної економічної вигоди і стабільного функціонування банку в поточному та перспективному періодах.

Отже, розроблення сучасних концептуальних підходів до вибору джерел, способів, методів, інструментів і важелів нарощування капіталу банку, спрямованих на забезпечення його достатності, що зрештою визначає зміст процесу формування ресурсного потенціалу банку, є актуальним.

Формування й вироблення сучасної концепції формування ресурсного потенціалу банку потребує виокремлення принципів, на яких вона має ґрунтуватися. Спираючись на дослідження, до цих принципів доречно віднести такі:

1. Наукову обґрунтованість процесу формування ресурсного потенціалу банків, що базується на положеннях діалектичної теорії пізнання, вимогах економічних законів, використанні досягнень науково-технічного прогресу і нових методів економічних досліджень;

2. Комплексність формування ресурсного потенціалу банків, котра полягає в детальному дослідженні напрямів, функцій та механізмів цього процесу;

3. Динамізм формування, спрямований на безперервний облік внутрішніх і зовнішніх факторів, який впливає на цей процес;

4. Інтегрованість формування ресурсного потенціалу банків із загальною системою їх управління. Цей принцип указує на те, що при розробленні основних

положень діяльності банку з формування його ресурсного потенціалу, вони повинні базуватися на основних цілях і завданнях функціонування банку;

5. Системність формування ресурсного потенціалу банків, орієнтована на кінцевий результат, котра виражає ступінь відповідності кількісних і якісних параметрів цього процесу, що відповідають вимогам ринку й відображають ефективність механізмів формування ресурсного потенціалу банків [10].

Виходячи із принципів формування ресурсним потенціалом банків, розробляються цілі та завдання управління.

Метою формування ресурсного потенціалу банків є залучення ресурсів та забезпечення достатнього їх обсягу для підвищення фінансової стійкості банку.

Для досягнення зазначеної мети ставляться такі завдання формування ресурсним потенціалом банків:

- удосконалення нормативно-правової бази формування ресурсного потенціалу банків. Це завдання характеризується приведенням нормативно-правової бази, щодо формування ресурсів банків до сучасних вимог і потреб фінансового сектора України, а також до норм європейського законодавства;

- удосконалення організації формування ресурсним потенціалом банку. Указане завдання передбачає: визначення структурних підрозділів банку, які беруть участь у процесі формування та відповідають за ефективність; планування складу й структури ресурсів банку; застосування економіко-математичних методів оцінювання якості ресурсів банку; визначення інструментів та методів регулювання ресурсів банку;

- розвиток фінансово-економічної підтримки формування ресурсного потенціалу банку. Це завдання спрямовано на пошук прямих і непрямих вітчизняних або іноземних інвестицій у нарощення ресурсної бази банку;

- підвищення якості капіталу. Це завдання передбачає використання нових методів та форм залучення ресурсів, що зможуть забезпечити банку тривалий перспективний розвиток;

- забезпечення стабільного довгострокового фінансування. Це завдання спрямовано на залучення якісно нових джерел фінансування капіталу банку різних рівнів на довгостроковій основі [10].

Оскільки основним джерелом формування ресурсного потенціалу є депозити фізичних осіб, дуже актуальним є підвищення фінансової грамотності населення.

Банкам, НБУ, уряду необхідно підвищувати фінансову грамотність, розвивати ощадну культуру населення, оскільки значна частина не розуміє принципів функціонування фінансових посередників і тримає грошові кошти поза банками. Тому з метою підвищення довіри до банків та підвищення їх фінансової стійкості необхідно забезпечити регулярне інформування громадськості про діяльність кожного банку. Інформацію варто подавати у формі, зрозумілій для широкого кола користувачів, або надавати необхідні пояснення.

Таким чином, розглянуті елементи дозволяють розглядати сучасну концепцію формування ресурсного потенціалу банків (Рисунок 2) як систему, основними цілями реалізації якої є поліпшення здатності банківського сектора справлятися з наслідками фінансово-економічних криз, збільшення капіталу банків України й упровадження міжнародних нормативів з управління ресурсним потенціалом і ліквідністю банку [10].

Вітчизняні банки відчують дедалі більшу потребу в збільшенні обсягів ресурсів, особливо після прийняття відповідних постанов НБУ, тому формування ресурсного потенціалу банку розглядається як одне з основних завдань менеджменту банку

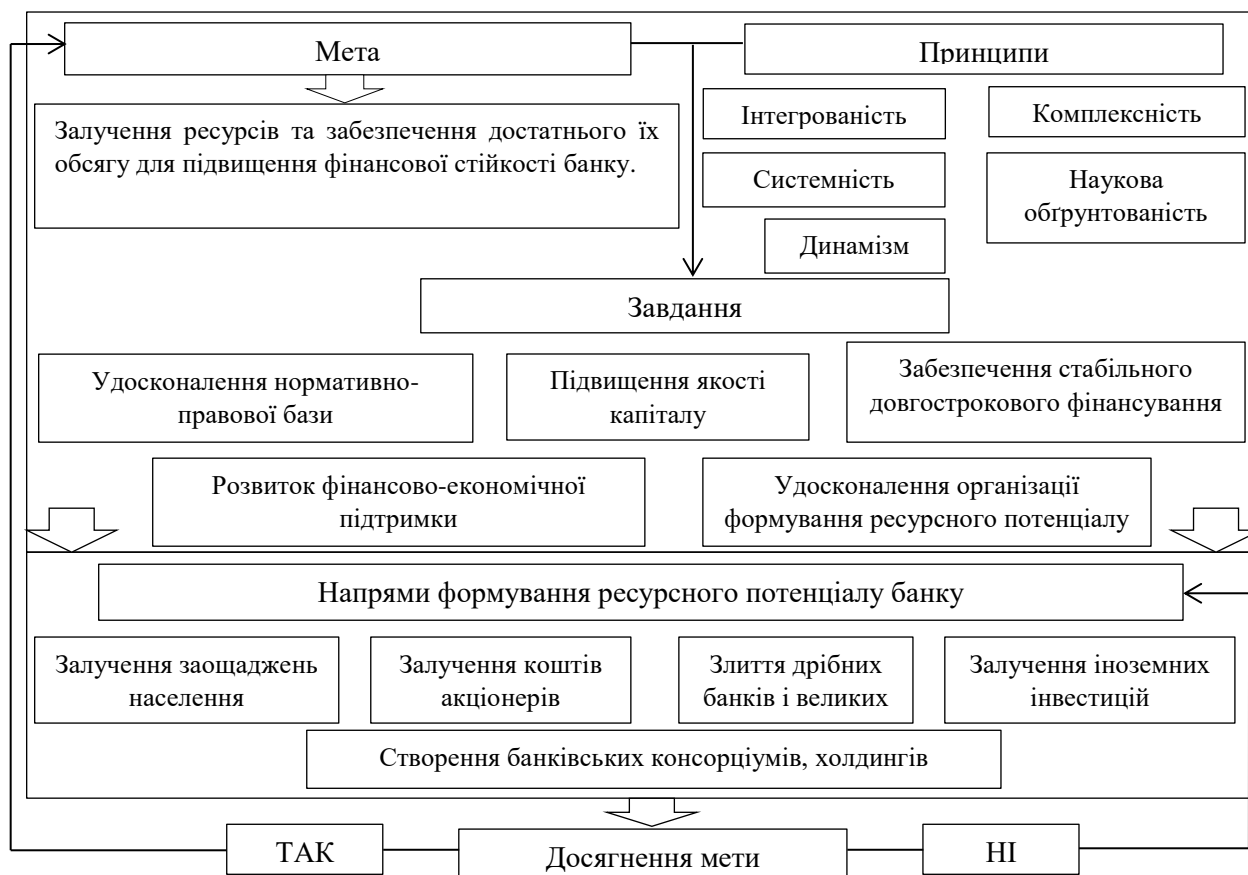

Рисунок 2 – Концепція вдосконалення формування ресурсного потенціалу банку [10]

Таким чином, еволюція концепції формування ресурсного потенціалу банків показує зміну парадигми нормативно-правового регулювання і нагляду за діяльністю банків, а також визначає шляхи модернізації банківського бізнесу в аспекті підвищення ефективності формування структури ресурсів. Для успішної інтеграції України в єдиний економічний простір, а подалі й у європейське співтовариство необхідно комплексно і злагоджено вирішувати питання антикризового регулювання достатності банківського ресурсного потенціалу з урахуванням міжнародних правил.

Висновки. На сучасному етапі розвитку банківської системи в умовах економічної нестабільності гостро стоїть питання ефективного формування ресурсного потенціалу банків України. Це потребує врахування внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на формування ресурсного потенціалу і від яких залежать перспективи функціонування банку та вибір стратегічної цілі його розвитку.

Процеси, які відбуваються в сфері заощаджень населення, заслуговують значно більшої уваги з боку банків і банківського регулятора. Ефективне функціонування ринку вкладів населення неможливе без вирішення таких завдань. Перспективи подальшого розвитку ринку заощаджень населення тісно пов'язані зі змінами нормативно-законодавчої бази країни, зростанням регулятивного капіталу банків, підвищенням довіри населення до фінансово-кредитних установ, стабілізацією економічної та політичної ситуації в Україні.

Розроблена концепція формування ресурсного потенціалу банків в Україні передбачає досягнення цілей і завдань управління шляхом реалізації напрямів, які ґрунтуються на принципах динамізму, комплексності, інтегрованості, системності та

наукового підходу. Упровадження зазначених у концепції заходів сприятиме підвищенню рівня ефективності ресурсного потенціалу банку, а також і всієї банківської системи України, підвищить конкурентоспроможність вітчизняних банків на світовому фінансовому ринку та забезпечить фінансову стабільність національної економіки на шляху інтеграції у світове господарство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бицька Н. Кошти населення у формуванні ресурсної бази банків / Н. Бицька // Вісник НБУ. – 2012. – № 10. – С. 26–28.
2. Махнарилов Ю.В. Структурні показники довіри вкладників банківської системи / Ю.В. Махнарилов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 11. – С. 57–61.
3. Кравченко О. М. Мотиваційні механізми залучення банками коштів населення / О. М. Кравченко // Статистика України. – 2013. – № 1. – С. 108–115.
4. Концентрація банківського капіталу в Україні: управління і досвід: монографія / С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, Ю.О. Бойко / за наук. ред. д.е.н., проф. С.К. Реверчука. – Львів : Растр-7, 2012. – 192 с.
5. Державна установа «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України URL: <https://smida.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2018)
6. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 27.10.2018)
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: сумарні пасиви українських комерційних банків URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/passive/2016> (дата звернення: 26.10.2018)
8. Грошово-кредитна та фінансова статистика URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127 (дата звернення: 26.10.2018)
9. Указ Президента « Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України» від 10.09.1998 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996/98> (дата звернення: 05.11.2018)
10. Волкова В.В. Концепція вдосконалення механізму управління капіталізацією банків у сучасних умовах / В.В. Волкова // Економічний вісник Донбасу. – 2008. – № 4 (14). – С. 169 – 178.